

4. Dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči

Agenda dávek pomoci v hmotné nouzi, dávek pro osoby se zdravotním postižením a příspěvku na péči byla (vyjma systému státní sociální podpory) do konce roku 2011 zajišťována ze strany příslušných obecních úřadů. V souvislosti se sociální reformou došlo k 1. lednu 2012 k převodu této agendy na Úřad práce ČR.

Systém pomoci v hmotné nouzi zavedený v roce 2007 (zákon č. 111/2006 Sb., zákon o pomoci v hmotné nouzi) zcela nově upravil podmínky poskytování pomoci fyzickým osobám při zajištění základních životních potřeb (situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní výživy, bydlením a mimořádnými událostmi). Hmotná nouze představuje stav, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (vlastní prací, uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním. Hlavním smyslem systému pomoci v hmotné nouzi je motivace k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojování základních životních potřeb a zabránění sociálnímu vyloučení.

V rámci systému **pomoci v hmotné nouzi** rozlišujeme tyto dávky:

- **Příspěvek na živobytí** - pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na příspěvek vzniká, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Ta je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností.
- **Doplatek na bydlení** - řeší nedostatek příjmů k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.
- **Mimořádná okamžitá pomoc** – je poskytována osobám s nízkými příjmy, které se ocitnou v takových situacích, které je nutné bezodkladně řešit: hrozba újmy na zdraví, postižení vážnou mimořádnou událostí (živelná pohroma, ekologická havárie apod.), hrozba sociálního vyloučení (např. při návratu z vězeňského nebo ústavního zařízení), nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje nebo k nákupu či opravě předmětů dlouhodobé potřeby, popřípadě k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí.

Dávky pro osoby se zdravotním postižením napomáhají řešit nepříznivou životní situaci těchto osob poskytnutím prostředků na jejich potřeby související s bydlením, dopravou a zajištěním rehabilitačních a kompenzačních pomůcek. Do konce roku 2011 byly podmínky, za kterých se tyto dávky poskytují, upraveny vyhláškou MPSV č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Od roku 2012 se jedná o zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, který dosavadní typově široké spektrum dávek nahradil příspěvkem na mobilitu (opakující se dávka určená osobám, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace a opakovaně se v kalendářním měsíci dopravují nebo jsou dopravovány) a příspěvkem na zvláštní pomůcku (jednorázová dávka určená na pořízení zvláštní pomůcky umožňující zdravotně postižené osobě sebeobsahu nebo realizaci pracovního uplatnění, přípravu na budoucí povolání, získávání informací, vzdělávání anebo styk s okolím).

Zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (účinný od 1. 1. 2007) byl zaveden **příspěvek na péči**. Na tuto dávku má nárok osoba, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje v zákonem stanoveném rozsahu pomoc jiné fyzické osoby při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti. Osoba může z příspěvku na základě vlastní svobodné volby hradit profesionální sociální službu nebo jej použít k pokrytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině.

Posuzování stupně závislosti pro účely příspěvku na péči <http://www.mpsv.cz/cs/19743>

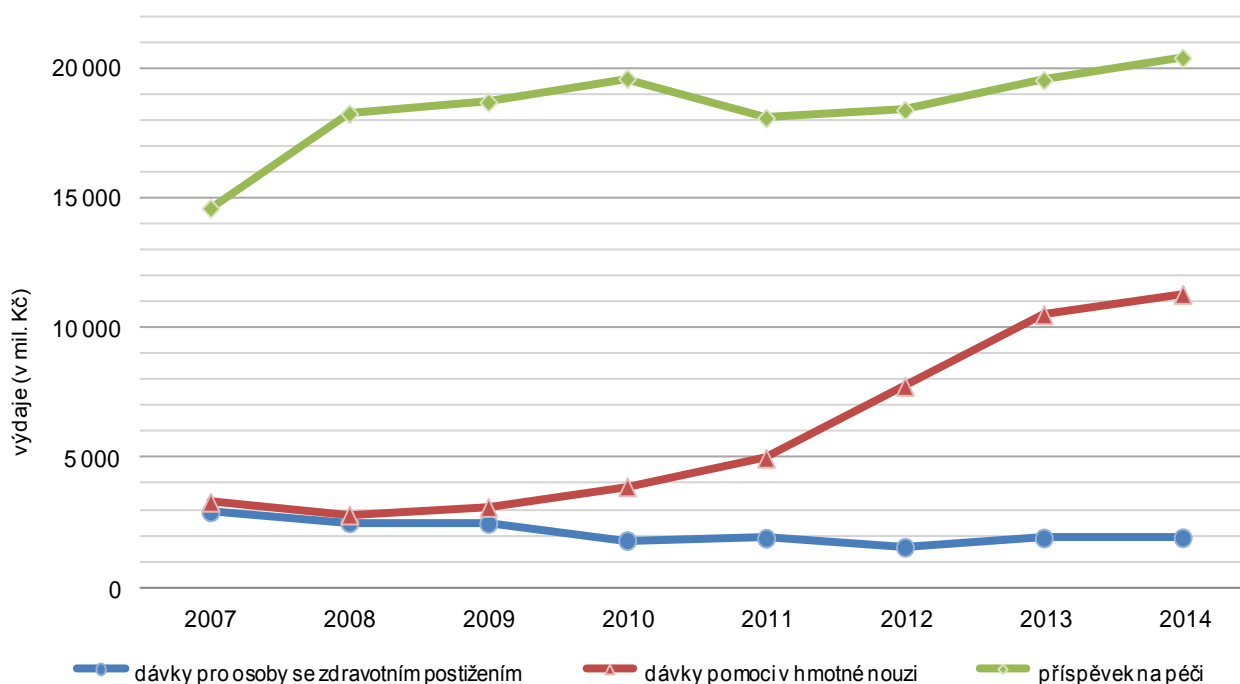
Shrnutí

Výdaje na **dávky pomoci v hmotné nouzi** (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc) činily v roce 2014 cca 11,3 mld. Kč při meziročním nárůstu o téměř 0,8 mld. Kč. Došlo rovněž k meziročnímu nárůstu počtu vyplacených dávek (v průměru za měsíc u příspěvku na živobytí o 11,2 tis. na 161,6 tis. příspěvků, u doplatku na bydlení o 8,3 tis. na 73,4 tis. doplatků). Důvodem tohoto nárůstu byl zejména růst cen v oblasti bydlení a příjmová situace domácností.

Dávky pro osoby se zdravotním postižením byly v roce 2014 vyplaceny v objemu 1,9 mld. Kč (z toho cca 1,1 mld. Kč činily výdaje na příspěvek na mobilitu a 0,8 mld. Kč příspěvek na zvláštní pomůcku), tj. o cca 8,9 mil. Kč více než v roce předchozím.

Výdaje na **příspěvek na péči** v roce 2014 meziročně vzrostly o téměř 0,9 mld. Kč na 20,4 mld. Kč. V průměru bylo měsíčně vyplaceno cca 331,8 tis. příspěvků (z toho cca 110,8 tis. v I. stupni závislosti, 108,1 tis. ve II. stupni závislosti, 71,6 tis. ve III. stupni závislosti a 41,4 tis. ve IV. stupni závislosti).

Graf. č. 1: Vývoj výdajů na dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči

Zdroj dat: ČSSZ

Další informace o dávkách pomoci v hmotné nouzi jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV <http://www.mpsv.cz/cs/5>)

